

Písňe: 251 (sl. 1), 31 (sl. 1 a 7-14), 671, 193 (sl. 1 a 8-12), 550

Introit: Žalm 31,15-17

Čtení: Lukáš 17,11-19

Poslání: List Židům 13,3.5-7

Požehnání: Numeri 6,24-26

Text kázání: Genesis 40,1-23 (ČEP; zkrátil a upravil DA)

Stalo se, že číšník egyptského krále a pekař se prohřešili proti svému pánu, egyptskému králi. Faraó se na oba své dvořany rozlítil, na nejvyššího číšníka a na nejvyššího pekaře, a dal je do vazby v žaláři, kde byl uvězněn Josef. (Po nějakém čase) číšník i pekař egyptského krále měli oba dva sen. Když k nim Josef ráno přišel, viděl, jak jsou smutní. Zeptal se jich: „Proč jsou dnes vaše tváře smutnější?“

Odvětili mu: „Měli jsme sen, avšak není tu nikdo, kdo by jej vyložil.“

Josef jim nato řekl: „Což vykládat sny není věc Boží? Jen mi je vypravujte.“

Nejvyšší číšník vypravoval tedy Josefovi svůj sen: „Ve snu jsem pojednou před sebou viděl vinnou révu a na té révě tři výhonky. Sotva réva vypučela, hned rozkvetla a její hrozny dozrály. V ruce jsem měl faraónovu číši. Bral jsem hrozny, vytlačoval je do faraónovy číše a podával jsem mu ji do ruky.“

Josef mu pravil: „... Tři výhonky jsou tři dny; již po třech dnech tvou hlavu faraó povýší a tvou hodnost ti vrátí. Budeš faraónovi podávat do ruky jeho číši podle dřívějšího práva, kdy jsi býval jeho číšníkem. Vzpomeneš-li si na mě, až se ti dobře povede, prokaž mně milosrdenství: upozorni na mě faraóna a vyvedeš mě z tohoto domu. Vždyť jsem byl ukraden z hebrejské země a zde jsem se nedopustil naprosto ničeho, zač by mě měli vsadit do jámy.“

Když nejvyšší pekař viděl, že Josef dobře vykládá, řekl mu: „Také já jsem měl sen: Hle, měl jsem na hlavě tři košíky pečiva. V nejhořejším košíku byly všelijaké pokrmy, upečené pro faraóna. A ptáci je jedli z košíku na mé hlavě.“

Josef odpověděl: „Toto je výklad snu: Tři košíky jsou tři dny. Již po třech dnech tvou hlavu faraó povýší nad tebe – oběsí tě na dřevě. A ptáci budou z tebe rvát maso.“

Stalo se pak třetího dne, v den faraónových narozenin, že faraó vystrojil hody pro všechny své služebníky. Uprostřed svých služebníků povýšil hlavu nejvyššího číšníka a hlavu nejvyššího pekaře: nejvyššího číšníka znovu dosadil do jeho číšnického úřadu, aby podával faraónovi do ruky číši, a nejvyššího pekaře oběsil, jak jim vyložil Josef. Nejvyšší číšník si však na Josefa nevzpomněl; zapomněl na něho.

Minulou neděli jsme byli svědky toho, jak se z Josefa stal otrok v domě bohatého Egyptana, jak byl křivě obviněn, jak se bez sebemenšího provinění ocitl v žaláři. V dnešním příběhu jsme to slyšeli přímo z jeho úst: „Byl jsem ukraden z hebrejské země a zde jsem se nedopustil naprosto ničeho, zač by mě měli vsadit do jámy“ (v. 15). Do jámy, co připomíná hrob. Ano, být uvězněný je jako být pohřbený za živa. A za zdmi domu smutku nikdo, kdo by na něj pomyslel. Josef bez podpory, bez šance na odvolání, bez vyhlídky. Ale úplně sám nezůstal: „Hospodin byl s ním (a) rozprostřel nad ním své milosrdenství“ (39,21a) i tady. I v té jámě pohřební. Naděje tedy ještě umírat nemusí. Ještě je tu Boží blízkost.

Jak už to chodí, vrata kriminálu se netrhnou: Občas přibudou další trestanci. Do toho Josefova šoupli nové dva. Byla to honorace: první byl dřív faraónův vrchní číšník, druhý králův dvorní pekař. Prý se „prohřešili“ proti panovníkovi. Jak moc? Pocamrali vladařovi ubrus vínem, připálili chleba? Nebo upadli do podezření, že ho chtěli otrávit? To se od biblického vypravěče nedovíme. Není to důležité, protože tohle vyprávění není kritika toho, jak to chodí mezi mocnými světa a věku tohoto. Je to příběh o uvězněných.

Jako uvězněný se člověk může cítit leckde. Třeba i ve své každodennosti. V jedné mé oblíbené punkové písničce se zpívá: „To je mýtus společnosti, je to jako vězení, / starat se jen o žrádlo a o stupidní bydlení ...“. Ale žaláře nemusí mít – dokonce ani v našich zeměpisných šířkách a délkách – podobu nutně jen ekonomických klecí. Nestávají se jimi jenom vyloučené lokality na severu Čech. A naopak, nemusejí mít ani podobu přípražských satelitů anebo bungalovů na plážích někde v Karibiku.

Jako v samovazbě si někdy člověk může připadat i ve vlastní osamělosti. Bez blízké duše, bez blízkého těla. Opuštěnej jak ten pes na ulici. Na druhou stranu se jako vězeň může někdy cítit třeba i v těch našich vztazích – nevztazích, co umíme vyprodukovat. A to zpravidla s těmi, se kterými žijeme právě nejvíc natěsno. Ve vztazích tak často pošramocených odcizením, někdy zborcených s konečnou platností.

Autoři a redaktoři biblické novely o Josefovi, to znamená pravděpodobně již helénističtí židé z egyptské diaspory – hlavně té v Alexandrii, ale i na řadě dalších míst v Dolním, a dokonce i v Horním Egyptě daleko na jihu – si v ní možná také někdy připadali jako za katrem. Ze všech stran obklopení cizím světem, cizí kulturou, cizím náboženstvím. Někdy ta cizota uměla vygenerovat i slušnou porci nenávisti: Asi není náhodou, že nejstarší mimobiblická zpráva o pogromu na židy pochází právě z Egypta v perské době. Ovšem na druhou stranu naprosto stejně se člověk může někdy cítit klidně i ve společnosti, kde zůstává vnitřně cizincem přesto, že má stejnou barvu pleti, mluví stejnou řečí a obléká se stejně jako ostatní.

A mohli bychom pokračovat. Kolika lidem v dějinách křesťanství se stal dokonce i pobyt v církvi vězením? Kolik lidí se cítí sevřeno soukolím světa, uprostřed času, uprostřed existence? Anebo v klauzuře vlastního já, vlastních zklamání, vlastních vin?

Osobně jsem vždycky byl, pořád jsem a vždycky budu odpůrcem trestu smrti – v jakékoli podobě. Ale občas se sám sebe ptám: Co je horší, tvrdší, šílenější? Být zbaven existence nebo ji strávit v domě smutku na doživotí? Nevím, co bych bral spíš, kdybych musel volit (a za předpokladu, že by mi pud sebezáchovy volit dovolil).

Když člověk dlouho žije jako vězeň, mohou ho držet nad vodou různé věci: snaha přežít podle zákonů džungle, agrese, chemie. Nebo ho v tom pohřbení za živa mohou zachraňovat sny. Ti dva Josefovi spoluvězňové sny měli.

Za královským číšníkem jako by ve spánku přišel samotný bůh Dionýsos: zdálo se mu o vínu. „Viděl jsem vinnou révu a na té révě tři výhonky. Sotva réva vypučela, hned rozkvetla a její hrozny dozrály. V ruce jsem měl faraónovu číši. Bral jsem hrozny, vytlačoval je do faraónovy číše a podával jsem mu ji do ruky“ (v. 9-11). Sen o zázraku Dionýsově: když prý podle řeckého mýtu tento bůh jednou upadl do zajetí etruských pirátů, tak „po černé rychlé lodi se nejdřív lahodné víno prýštilo, líbezný šíříc dech a nebeskou vůni ... Za chvíli po kraji plachty výš vyběhly větévky révy na obou stranách a na nich hojně se houply hrozny“ (HH VII, ř. 35-39).

I „císařův“ pekař snil. Jeho podvědomím zacloumala spíš bohyně Démétér. „Měl jsem na hlavě tři košíky pečiva. V nejhořejším košíku byly všelijaké pokrmy, upečené pro faraóna. A ptáci je jedli z košíku na mé hlavě“ (ř. 16-17). Podle Řeků právě bohyni zemské prsti a obilí provázely holubice a jejím atributem býval koš s klasy nebo s pečivem.

Dva uvěznění dvořani se probudili a byli smutní. Jak jinak v domě smutku. „Měli jsme sen, avšak není tu nikdo, kdo by jej vyložil“ (v. 8a). Josef není k nouzi druhých hluchý: „Co je to snít, o tom vím své. I když fakt, že nejsem věstec. Nelistuju v snářích a netvářím se dost esosexuálně. Ale to bych vám k užítku stejně moc nebyl. Protože není náhodou vykládat sny věc *Boží* (v. 8b)? Protože není to náhodou jenom On, kdo spolehlivě ukáže, který sen k životu je a který prostě ne?“ A číšník s pekařem hoří napětím.

Celé východní Středomoří znalo symboliku stromů: vinná réva ztělesňovala život v hojnosti. I to, co se s ní děje – pučí, kvete, dozrává – ukazuje k vitalitě. Ten číšník bude žít, vykládá Josef. A zas bude dosazen do úřadu dvorního *sommeliéra*. Sen pekařův, přes svůj božský nátisk *à la* Démétér, k životu neukazuje. Sytí se zemí, jejími hlubinami, míří k říši mrtvých. Ze zobajících ptáků se nevyklubou mírné holubičky: to mrchožrouti a supové budou klovat do pekařova oběšeného těla.

Josef svým spoluvězňům sny vyložil a nepohoršoval se nad tím, že dvořani, co upadli v nemilost, sní až příliš po řecku – příliš pohansky – příliš v duchu doby – příliš módě poplatně. Nepohrdl farizejsky jejich sny. Naopak, ukázal, co i v nich může být hospodinovského. Nechoval se bezcitně. Ukázal se jako dobrý vykladač Boží perspektivy. Josef prostě díky charismatu, díky daru milosti, který mu světil Bůh, interpretuje tak, že ukazuje, který sen k životu vede a který ne. A to je důležité, rozpoznat jejich směřování. Rozklíčovat, zda tíhnou k životu nebo k bezživotí. Kéž by i naše sny nacházely dobrého vykladače ...

Po pouhých třech dnech se Josefova slova naplnila. „Vzpomeneš-li si na mě, až se ti dobře povede, prokaž mně milosrdenství: upozorni na mě faraóna a vyvedeš mě z tohoto domu (v. 14). Vyvedeš

mě z domu smutku.“ Je dobré upozorňovat na nespravedlivě stíhané. Mnoha lidem ve světě i u nás to pomohlo. Ale faraónův vrchní číšník chce na svou noční můru v domě smutku co nejrychleji zapomenout. „Na Josefa si nevzpomněl, zapomněl na něho“ (v. 23), těmito slovy končí biblický vypravěč dnešní epizodu. Chová se stejně jako těch devět z deseti malomocných, které uzdravil Ježíš – slyšeli jsme o nich v prvním biblickém čtení. V případě Josefa Egyptského to znamená další prodloužení jeho trápení, další roky čekání. Ovšem s důvěrou, že „v Tvých rukou, Pane, časy mé jsou“, jak jsme zpívali na začátku dnešní bohoslužby v *Žalmu 31*.

Amen.